

Beslissing van de Raad voor de Journalistiek

over de klacht van

Belplant

tegen

De Standaard

Met een mail van 13 juni 2022 dient mevrouw Sigrid Maebe, adviseur communicatie van Belplant, een klacht in tegen De Standaard. Aanleiding is een artikel van 24 mei onder de titel *België Europees koploper voor schadelijke pesticiden op fruit*. Redactiemanager Toon van den Meijdenberg van Mediahuis antwoordt met een brief van 14 september, waarop Sigrid Maebe reageert met een mail van 27 september 2022.

Een rapporteringscommissie van de Raad voor de Journalistiek heeft een hoorzitting gehouden op 7 november 2022. Algemeen secretaris Peter Jaeken van Belplant woonde de hoorzitting bij. Voor De Standaard waren Toon van den Meijdenberg en journalist Ruben Mooijman aanwezig.

DE FEITEN

Het artikel gaat over een rapport van het Pesticide Action Network Europe (PAN Europe) dat in kaart bracht hoe vaak pesticiden van de schadelijkste categorie op fruit worden aangetroffen. Daaruit blijkt dat in België 34 procent van het fruit gecontamineerd is met zulke pesticiden en dat dit percentage nergens in de Europese Unie hoger is. Door de jaren heen komt deze categorie vaker voor op fruit, terwijl het beleid van de Europese Unie gericht is op een vermindering van het pesticidegebruik. PAN Europe maakt volgens het artikel gebruik van gegevens die nationale voedselautoriteiten verzamelen voor pesticiderapporten die de Europese Autoriteit voor de Voedselveiligheid (EFSA) opstelt.

Volgens het artikel staat een groep van 56 bestrijdingsmiddelen al sinds 2011 op de nominatie om verboden te worden en zijn de lidstaten verplicht om alternatieven te ontwikkelen. Maar dat is tot nu toe nog niet gebeurd en daarom worden de toelatingen telkens verlengd. De journalist citeert een woordvoerder van PAN Europe die spreekt van onwil van de lidstaten. PAN Europe oppert dat overheden onder invloed staan van machtige lobbygroepen zoals die van de landbouw en de gewasbestrijdingsindustrie.

Nog volgens het artikel is het opvallend dat de bevindingen van PAN Europe contrasteren met die van de Europese Commissie zelf. Die concludeert aan de hand van de EFSA-rapporten dat het de goede kant opgaat met het pesticidegebruik. Maar de woordvoerder van PAN Europe zegt dat er geen betrouwbare gegevens zijn over het gebruik omdat het EFSA uitgaat van verkoopcijfers. Hij spreekt van nattevingerwerk, omdat een daling van de pesticideverkoop in het algemeen niet in tegenspraak hoeft te zijn met de conclusie dat er meer van de gevaarlijkste soort wordt aangetroffen en omdat veel fruit met verschillende pesticiden wordt bespoten.

DE STANDPUNTEN VAN PARTIJEN

KLAAGSTER BELPLANT is de Belgisch-Luxemburgse vereniging van de industrie van gewasbescherming. Zij zegt dat het artikel in strijd is met de artikels uit de Code over reclame en propaganda en over wederhoor.

De voorstelling van het rapport van PAN Europe is misleidend. Klaagster zou er geen probleem mee hebben als de inhoud van het artikel in een advertorial, opiniestuk of commentaarstuk zou staan. Daarin staan soms veel ergere dingen over de sector van de gewasbescherming. Maar op de voorpagina van de krant is het ongehoord. Klaagster trekt de legitimiteit van PAN Europe niet in vraag en het is het goed recht van PAN Europe om de zaken voor te stellen zoals het doet. PAN Europe is een lobbyorganisatie, net als Belplant. De klacht gaat ook niet over juiste of foute cijfers in het artikel. Het gaat wel over de manier van aanpakken op de voorpagina van de krant. Als Belplant een persbericht stuurt naar om het even welk medium, dan wordt dit terecht langs alle kanten geverifieerd. Daarom had De Standaard voor het rapport van PAN Europe op zijn minst wederhoor moeten vragen.

Het artikel bevat immers ernstige beschuldigingen tegenover de lidstaten van de Europese Unie, waar het gaat over ‘onwil’ van de lidstaten, en tegen het Europees voedselagentschap EFSA, waar het gaat over ‘nattevingerwerk’. Een lobbyorganisatie als PAN Europe mag spreken van onwil en nattevingerwerk. Maar een krant moet daarbij iemand aan het woord laten die zich kan verdedigen en op zijn minst een kans op wederhoor bieden. Wanneer de krant spreekt over onwil en nattevingerwerk gaat het niet meer om de loutere weergave van de inhoud van het rapport, maar over ernstige beschuldigingen.

Belplant zegt niet dat het zelf een kans op wederhoor had moeten krijgen. Maar de betrokken organisaties zoals het EFSA of lidstaten van de EU wel. Bovendien wijst Belplant erop dat, als men het hele systeem in diskrediet brengt, men ook Belplant in diskrediet brengt, en de producten die haar leden op de markt brengen. De Standaard verwijst in zijn repliek naar een vervolgartikel dat een dag later is gepubliceerd en waarin twee experts aan het woord komen, maar daar gaat het niet over. Het gaat over voorliggend artikel op de voorpagina van de krant, en daarin had de journalist een kans op wederhoor moeten bieden.

Samengevat is het duidelijk dat artikel 20 uit de Code over wederhoor en artikel 11 over propaganda geschonden zijn. Als een journalist bijna knip- en plakwerk doet van een persbericht van een lobbyorganisatie met ernstige beschuldigingen tegenover derden op de voorpagina, dan moet hij minstens andere representatieve stemmen in hetzelfde artikel aan het woord laten. Dat is niet gebeurd, waardoor de lezer niet tot een geïnformeerde conclusie kon komen met als gevolg dat de sociale media vol foutieve informatie rond het eten van fruit en groenten stonden.

DE STANDAARD

De Standaard wijst erop dat de krant ruim aandacht besteedt aan leefmilieu en voedselveiligheid en haar rol als kritisch observator en commentator ernstig neemt, wat impliceert dat ze de nodige aandacht schenkt aan kritische kanttekeningen bij officiële standpunten. Die verslaggeving zal vaak consequenties hebben voor de betrokken industrie, maar dat mag geen reden zijn om hier als nieuwsmedium niet over te mogen schrijven.

Het artikel is een correcte weergave van een rapport van PAN Europe, dat gebaseerd is op publiek toegankelijke overheidsinformatie, met name gegevens van de nationale voedselautoriteiten, waar PAN Europe conclusies uit trekt. De journalist heeft het rapport niet zomaar voor zoete koek aangenomen, hij heeft geverifieerd of de cijfers terug te vinden zijn in de rapporten waarvan melding wordt gemaakt. PAN Europe komt tot een andere conclusie dan de Europese Autoriteit voor de Voedselveiligheid EFSA en een woordvoerder van PAN Europe geeft daar een verklaring voor. Het artikel geeft dat standpunt correct weer. Er is geen enkele deontologische fout in het weergeven van een belangwekkend rapport.

Klaagster verwijt De Standaard dat de krant haar niet gecontacteerd heeft, maar de plicht tot wederhoor is niet van toepassing. Het artikel bevat geen beschuldigingen ten aanzien van wie dan ook. De journalist vraagt zich af aan wie hij wederhoor had moeten vragen aangezien er niemand beschuldigd of onheus bejegend wordt. De quotes over 'onwil' en 'nattevingerwerk' zijn de verklaring van de woordvoerder van PAN Europe voor de vragen die het rapport oproept en die de journalist weergeeft.

Wederhoor is belangrijk om personen die beschuldigd worden van bijvoorbeeld een misdrijf het recht te verlenen om te reageren. Het betekent niet dat journalisten, telkens als een persoon of organisatie aan het woord wordt gelaten die een standpunt inneemt dat een sector niet welgevallig is, op zoek zouden moeten gaan naar lobbyisten of woordvoerders van die sector om hen toe te laten weerwerk te bieden. Journalistiek zou onmogelijk worden als lobbyisten telkens ruimte in de krant zouden mogen opeisen als nieuws wordt uitgebracht dat zij als negatief beschouwen. Het is duidelijk dat klaagster niet de juistheid van het artikel viseert, maar wel de voor de sector van de pesticidenproducenten en -verkopers negatieve feitelijke inhoud. Louter een rede voor het eigen huis kunnen houden is niet de bedoeling van het principe van hoor en wederhoor.

De Standaard heeft de gezondheidseffecten van pesticiden overigens verder uitgediept in een vervolgartikel dat daags na het betwiste artikel verschenen is. In dat artikel komen twee experts aan het woord die de bevindingen van PAN Europe als dusdanig niet tegenspreken. Daar heeft klaagster geen opmerkingen bij.

BESLISSING

Klaagster Belplant zegt dat het artikel indruist tegen artikel 11 en artikel 20 van de Code over propaganda en wederhoor. De Raad ziet geen inbreuk op deze artikels.

De journalist besteedt in het artikel aandacht aan een rapport van Pesticide Action Network Europe (PAN Europe) en geeft het standpunt van de woordvoerder van de organisatie weer. Hij vat het rapport samen en geeft duiding. De Raad ziet geen enkele aanwijzing dat hij zich hierbij zou lenen tot propaganda. Dat het artikel op de voorpagina van de krant staat, maakt daarbij geen verschil.

Het artikel brengt geen beschuldigingen uit die de eer en goede naam van klaagster of andere organisaties aantasten. De quotes over 'onwil' van de EU-lidstaten en 'nattevingerwerk' van de Europese Autoriteit voor de Voedselveiligheid (EFSA) geven het standpunt van PAN Europe weer in een politieke en beleidsmatige discussie, maar zijn geen beschuldigingen die de eer en goede naam van deze instellingen zouden aantasten. Dat kritiek op het beleid van deze instellingen onrechtstreeks ook klaagster en haar leden zou raken, is evenmin een reden tot wederhoor.

Om die redenen is de Raad voor de Journalistiek van oordeel:

De klacht is ongegrond.

Brussel, 22 december 2022